

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XV

BELGRADE 1984

<http://www.balkaninstitut.com>

ствен систем на читавом подручју Балкана, и каснији период, у којем истрајава дух византијских образаца, може се посматрати са балканолошког становишта. Тако Динко Давидов у раду *Иконе зографа Темишварске и Арадске епархије* (Зборник 17, 1981) открива не само уметнички живот овога подручја у XVIII веку, већ пратећи процес миграција осветљава етничку, социјалну и културну сложеност једног дела Баната. Аутор прати активност познатих зографа (нпр. Недељко и Шербан Поповић, Георгије Ранита), али и оних анонимних. Често пореклом са југа, они проносе позновизантијски манир балканским просторима све до ових северних делова Карловачке митрополије. Драгоцен прилог тексту представља илустриран каталог 75 икона (које се чувају у неким темишварским институцијама), с њиховим описом, датовањима и атрибуцијама.

Сложеност утицаја осветљава и прилог Дубравке Паскутини-Моссог *Проблеми пољске барокне уметности и њен утицај на Украјину* (Зборник 19, 1983). Мада се у наслову не помиње српска уметност, несумњиво је да овај рад мора имати значаја и за наше подручје кад се подсетимо његових веза са Украјином (о чему су посебно писали Д. Давидов и Д. Медаковић). Током XVII века, православна Украјина се у великој мери приклања Унији, што олакшава продор барокних утицаја у позновизантијску уметност. Митрополит Петар Могила оснива 1636. године Кијевску академију по

угледу на пољске језуитске академије. Западни утицаји се шире не само у Русију него и по свим православним крајевима под Пољском, Аустријом и Турском. По мишљењу аутора, у том погледу је већи значај имала тзв. сарматска струја пољског барока. С друге стране, у борби против унијата и католичанства, Срби се обраћају центрима православне Русије која управо преко Украјине, између осталог, прима импулсе западне уметности.

Рајко Ј. Веселиновић у тексту *Уметност Срба северне Далмације у XVIII столећу* (Зборник 18, 1982) полази од докумената сачуваних у манастирским архивама (Крка, Драговић, Крупа), Архиву Задра и САНУ. Он утврђује постојање три српска атеља и разматра судар разноврсних стилских одређења на овом подручју: у касновизантијску уметност продиру барокни утицаји како из Беча и Венеције тако и из Русије. Дејан Медаковић, пак, у раду *Ризнице фрушкогорских манастира* (Зборник 19, 1983) сматра да суштину смисла једне манастирске ризнице представља одређен светитељски култ. То што поједини предмети или читаве ризнице због пљачки или разарања мењају своје место, никад не прекида везу с првобитним културним местом. Потврда за то је и пример многих фрушкогорских манастира који, чувајући ова блага, недвосмислено сведоче о постојању духовног континуитета српског народа.

Марина Адамовић

Астрида Бугарски, НАРОДНО ГРАДИТЕЛСТВО ЗМИЈАЊА,
Гласних Земалског музеја Босне и Херцеговине, серија „Етнологија“,
XXXIV, Сарајево 1980, стр. 121—162.

Како је истакнуто у уводном делу овог опширног рада о сеоском градитељству у босанском Змијању до сада није писано у стручној литератури. Међутим,

област Змијање је и у том погледу веома занимљиво: то је брдско-планинско подручје с периферног дела динарског планинског масива на којем постоје многе специ-

фичне околности природног и друштвеног обележја, па зато има и локалних особености у сеоском градитељству чак и на малим раздаљинама.

Истраживачки рад на терену, Астрида Бугарски је обавила у више наврата током 1975—76; посетила је сва насеља Змијања која леже углавном између река Врбаса и Сане, те планине Козаре, Димитора и Лисине. Такво Змијање је територијално шире од оног што га је књижевник Петар Кочић својевремено назвао „Змијање данас“. Становници суседних крајева сматрају да су Змијанци заостали у погледу стамбених и животних услова.

Змијање је иначе од давнина насељено становништвом, а већина данашњих породица је пореклом из Херцеговине и крајева око тремеће Босне, Лике и Далмације. Међутим, Змијање је од

пре петнаестог година (око 1970) захваћено снажним процесом исељавања становништва, а највећи број се исељава у Бачку, Банат, Срем, Славонију и Босанску посавину.

У даљем излагању, А. Бугарски је детаљно приказала најпре развој и карактеристике стамбених зграда, а затим развој и карактеристике господарских зграда. У првом исцрпном делу је реч о старијим, о новијим, о савременим и о помоћним стамбеним зградама.

Посебно је занимљив ауторов научни резултат: стамбене зграде Змијања с краја XIX века и из првих деценија XX века биле су претежно приземне брвнаре које чине прелаз између типично босанске планинске брвнаре и равничарске брвнаре. Уз текст овог веома успелог рада приложени су бројни цртежи и фотографије.

Јован Ф. Трифуноски

Mirko Barjaktarović, O CRNOGORSKIM PLEMNIMA, S POSEBNIM OSVRTOM NA FORMIRANJE DVA BRĐANSKA PLEMENA,
Zbornik za narodni život i običaje, knj. 49, Zagreb 1983, стр. 45—65.

Проучавање племена на Балканском полуострву било је за нашу науку увек веома занимљиво, али и особито комплексно питање. Овај рад проф. Барјактаровића даје нова начуна запажања и неколико посебно интересантних закључака за познавање црногорских племена.

У Барјактаровићевом раду је реч о следећем: шта је и каква је била организација племена; откуд и откад код нас такве заједнице; како су стварно настајала два брђанска (црногорска) племена — *Ровци* и *Шекулар*. Пleme Ровци захвата мали простор слива речице Мртвице, десне притоке Мораче, а племе Шекулар је у пределу Горњег Полимља, тачније у горњем сливу Шекуларске реке, десне притоке Лима.

Важан ауторов закључак је углавном овај: кад су Турци за-

господарили балканским земљама, Црна Гора и северна Албанија су се нашле на периферији Турског Царства као подручја у лабавој вези са централном влашћу. Стога се племе као локална организација јавља у замену и надокнаду за ранију „своју“ државу. Тако се становништво у појединим динарским крајевима, колико год је могло, бранило својом локалном племенском организацијом.

Мени је познато да су сличне географске и историјске прилике као у Црној Гори и северној Албанији владале под Турском управом и на простору слива Црног Дрима у западној Македонији. Таква су мијачко подручје у сливу Радике, брсјачко у сливу Сатеске, а можда и голобрдско подручје у сливу реке Виде Звезде.

Јован Ф. Трифуноски